

ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL YÖNERGESİ

Amaç

Madde 1 - Bu Yönergenin amacı; Erzincan Üniversitesi mensupları ve akademik ve idari birimlerinin bilimsel araştırma faaliyetleri, yayın faaliyetleri, eğitim ve öğretim faaliyetleri, hizmet faaliyetleri ile toplum ve paydaşlarıyla ilişkilerinde etik değerlendirilmelere ilişkin ilke ve kuralları, bu amaçla oluşturulacak Etik Kurulun yapısını, görevlerini ve uygulama esaslarını düzenlemektir.

Yasal Dayanak

Madde 2 - Bu Yönerge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi başta olmak üzere, insanlar ve hayvanlar üzerindeki araştırmalar ve ilaç araştırmaları ile genel olarak bilim etiğine ilişkin konularda Türkiye Cumhuriyetinin imzaladığı tüm uluslararası antlaşmalar, 11.03.2010 tarih ve 27518 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan ”Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ve akademik etik ilkelerine dayanılarak hazırlanmıştır. Usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş olan uluslararası antlaşmaların kanun hükmünde olduğunu belirten T.C. Anayasasının 90. maddesi ile ulusal kanunlar ve diğer düzenlemeler karşısında uluslararası antlaşma hükümlerine üstünlük sağlayan 07.05.2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun ve iç hukukun diğer düzenlemeleri bu dayanağın evrensel boyutunu pekiştiren diğer hukuki düzenlemelerdir.

Kavramsal Çerçeve

Madde 3 - Üniversiteler farklı kesimlerden gelen ve birbirleriyle ve toplumun çeşitli katmanlarıyla çok boyutlu ilişkiler içerisinde olan bireylerin oluşturduğu kurumlardır. Bu ilişkiler, zaman zaman öğretim üyeleri ile öğrenciler arasında olduğu gibi eğitim ve öğretimi, bazen de bilimsel araştırmaların yürütülmesi ya da sonuçlarının uygulanması sırasında ortaya çıktığı gibi araştırma sürecini ilgilendirir. Üniversitenin çeşitli birimleri arasındaki yönetsel ilişkiler ya da üniversitenin topluma sunduğu hizmetler alanındaki gibi çok yönlü sosyal ilişkiler söz konusudur. Bu durumda, akademik, idari, teknik ve hizmet alanlarında görev yapmakta olan tüm üniversite personelinin birbirleriyle ve toplumla ilişkilerinde yasal düzenlemelerin yanısıra ortak bir anlayışla ortaya konulan etik ilkelere de uymaları beklenmektedir.

Üniversitenin sorumluluklarını ve görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi ve sağlıklı çalışabilmesi için yukarıda sözü edilen bireylerarası ve kurumlararası tüm ilişkilerde en başta insan haklarına ve onuruna azami saygı temelinde yüksek etik standartların egemen kılınması kaçınılmazdır. Etik konulardaki duyarlılığı üniversite bünyesine yaymak ve tüm üniversite mensuplarının gönüllü katılımlarıyla, kurumu sahiplenmeyi, etik kurallardaki duyarlılığı ve tutumları özendirmeyi ve kurumsal değerler konusunda bilinçlendirmeyi hedefleyen bir yaklaşımı olgunlaştırmak bu nedenle çok önemlidir. Esas olan, etik kodlar aracılığıyla etiğin kurumsal düzeyde korunması ve kusurlulara yaptırım uygulanması değil, kurum olarak etik kültürünün benimsenmesi ve etik sorunların ortaya çıkmamasının sağlanmasıdır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönergede geçen;

- a) Üniversite : Erzincan Üniversitesi'ni,
- b) Rektör : Erzincan Üniversitesi Rektörü'nü,
- c) Senato : Erzincan Üniversitesi Senatosu'nu,
- ç) Etik Kurul : Erzincan Üniversitesi Etik Kurulu'nu,
- d) Başkan : Etik Kurulu Başkanı'nı,
- e) Üniversite Birimleri: Erzincan Üniversitesine bağlı Enstitüleri, Fakülteleri, Yüksekokulları, Araştırma ve Uygulama Merkezlerini, İdari Birimleri, Sosyal, Kültürel ve Sportif Merkezleri, Teknoloji Geliştirme Bölgesini ve oluşturulacak diğer birimlerini,
- f) Üniversite Mensupları: Erzincan Üniversitesinde ve bağlı birimlerde tam ve yarı zamanlı çalışmakta olan akademik ve idari personel ile öğrencileri,
- g) Paydaşlar: Üniversitenin görevleri ve faaliyetleri bakımından kurumla bağlantıda bulunan gerçek ve tüzel kişileri,
- ğ) Etik İlke ve Kurallar: Ulusal ve uluslararası anlayış ve bildirgeler çerçevesinde yer alan etik ilke ve kuralları,
- h) Uzman Etik Kurullar: Tıp, ilaç, hayvan araştırmaları ve benzeri konularda etik değerlendirmeler yapan ve görüş veren uzman etik kurulları,
- ı) Etik İhlal: Akademik ve bilimsel bir kurumun görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde bilimsel araştırma, bilimsel yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetleri ile toplum ve paydaşlarla ilişkilerde etik ilke ve kurallara uymayan kasıtlı eylemleri,
- i) Etik Özensizlik ve Kınanabilirlik: Akademik ve bilimsel bir kurumun görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde bilimsel araştırma, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetleri ile toplum ve paydaşlarla ilişkilerde etik ilke ve kurallara uymada özensizlik, dikkatsizlik, bilgisizliğe, deneyimsizliğe ya da taksire dayalı, kasıtlı olmayan eylemleri ifade eder.

Kapsam

Madde 5 - Bu Yönerge;

- a) Üniversite mensuplarınca yapılan her türlü bilimsel araştırma ve çalışmalar, üniversite fonlarınınca desteklenen ve üniversiteye bağlı birimlerde yürütülen bilimsel araştırma ve geliştirme projeleri, üniversite bünyesinde gerçekleştirilen bilimsel toplantı ve etkinlikler ile ilgili araştırma etiği konularını,
- b) Erzincan Üniversitesi adresiyle yurtiçi ve yurtdışı dergilerde, her çeşit basın-yayın organında yayınlanan ya da yayınlanmak üzere gönderilen tüm yayınlarla ilgili yayım etiği konularını,

- c) Üniversitenin akademik ve idari kadrolarında bulunan çalışanlarının akademik ve hizmet etiğini ilgilendiren eylemlerini,
- ç) Üniversitede eğitim ve öğretim süreçlerinde ortaya çıkan etik sorunları,
- d) Üniversitenin topluma hizmet ve toplumsal sorumluluklarının söz konusu olduğu durumlarda ortaya çıkan etik konuları,
- e) Üniversitenin paydaşlarıyla ilişkilerinde ortaya çıkan etik sorunları,
- f) Üniversitenin farklı birimleri ve çalışanları arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan etik sorunları,
- g) Etik Kurul'un yapısı, görevleri ve çalışma biçimini,
- ğ) Etik Kurul'a başvuru ve etik değerlendirme süreçlerine ilişkin konuları kapsar.

Üniversitenin Temel Etik İlke ve Değerleri

Madde 6 - Üniversite, üniversite yaşamının ve akademik faaliyetin evrensel etik ilkelerini benimser. Dürüstlük, insan onuruna, emeğine ve özerkliğine saygı, adalet, akademik özgürlük, sorumluluk, güven, güvenilirlik, doğruluk, nesnellik, açıklık, özeleştirici, koruma, çevreye, doğaya ve canlı haklarına duyarlılık bu ilkelerin temelini oluşturur. Bu ilkelerin, bilim, sanat, araştırma, yayın, eğitim-öğretim, hizmet ve toplum ve paydaşlarla ilişkilerde tüm Üniversite mensuplarınınca sahiplenilerek yüceltileceği öngörülür. Söz konusu temel etik ilkeler, Üniversite mensuplarının eylemlerinin etik bakışla değerlendirilmesinde esas ölçütü oluşturur.

Buna ek olarak: Bilimsel araştırmada bilimsel disipline bağlılık, yansızlık, geçerlilik, yaşama saygı, zarar vermeme, olası zarar ve riskler konusunda tüm ilgilileri bilgilendirme, araştırmalara özgür irade ile katılma, akademik özgürlük, insana ve topluma sorumluluk gibi etik ilkelere uyum esastır. Yayınlarda; aşırı macilik, uydurmacılık, çarpıtma, yayın tekrarı, dilimleme, hayali yazarlık ve bilimsel ihmali gibi etik ihlallere yol açılmaması, yayına temel oluşturan araştırmanın tasarım, planlama, yürütülme aşamalarında katkıda bulunanların adlarına yer verilmesi, eksiksiz ve doğru kaynak gösterilmesi, gereken biçim ve doğrulukta atıflarda bulunulması, araştırmayı destekleyenlerin belirtilmesi etik anlayış ve olgunluğun gereğidir.

Etik Kurulun Görev ve Sorumlulukları

Madde 7 - Etik Kurul;

- a) Üniversitenin akademik ve idari birimlerinde bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet faaliyetleri ile Üniversitenin toplum ve paydaşlarıyla ilişkilerinde ortaya çıkan etik sorunlarda, etik ilke ve kuralları doğrultusunda, yeterli ve inandırıcı kanıtlara dayalı değerlendirme yapar ve görüş bildirir; etiğe aykırılık anlamında bir değerlendirme ve görüş verebilmek için etik ihlalin kasıt ve ağır ihmali sonucunda ya da etiğe aykırı davranışın özensizlik ve dikkatsizlik sonucunda gerçekleşmiş olmasını esas alır,
- b) Gerektiğinde yeni ilke ve kuralları oluşturur,
- c) Etik ilke ve kuralların uygulanma yöntemlerini belirler,
- ç) Üniversite bünyesinde temel alınacak etik ilkeleri ve politikaları geliştirir,

d) Üniversitede etik yaşam kültürünün yaygınlaşması ve etik duyarlılık kazanılması için eğitim ve benzeri çalışmaları düzenler,

e) Üniversite bünyesinde ortaya çıkan etik sorunları değerlendirerek gerektiğinde uzman etik kurullar oluşturulması için Rektörlüğe öneride bulunur,

f) Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan tüm etik kurulların oluşturdukları etik ilke ve uygulamaların Üniversitenin benimsemiş olduğu temel etik ilkelerle bütünleşmesine yönelik değerlendirmeler ve önerilerde bulunur,

g) Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan tüm etik kurullarda görev alacak kişilere eğitim sağlar,

ğ) Üniversite bünyesinde kurulmuş bulunan tüm etik kurullar arasında eşgüdümü sağlar, bu kurulların anlaşmazlıklarında ya da çözümleyemedikleri konularda hakemlik yapar.

h) Hakkında değerlendirme yaptığı, karar aldığı ve görüş verdiği tüm etik konular ve sorunlarda gizlilik içinde çalışır ve ilgili tüm bilgi ve belgeleri saklı tutar.

Etik Kurulun Yapısı

Madde 8 -

a) Etik Kurul; Üniversite Senatosu önerisiyle Rektör tarafından görevlendirilen on bir (11) asil ve on bir (11) yedek üyeden oluşur, üyeler kendi aralarından bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer,

b) Etik Kurul Üyelerinin görev süresi dört (4) yıldır. Görev süresi biten bir üye yeniden görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içinde, izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer ve yerine aynı nitelikte yenisi seçilir. Kurul üyeliğinden çekilme ve üyeliğin düşmesi Rektör onayının ilgiliye tebliği ile yürürlüğe girer.

Etik Kurulun Çalışma Biçimi

Madde 9 -

a) Etik Kurul çalışmalarını Etik Kurul Çalışma Yöntemi (Ek-1)'ne göre yürütür.

b) Etik Kurul, başkanının çağrısı üzerine gündemini görüşmek üzere yılda en az dört (4) defa ve üye sayısının en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. Gerektiğinde başkanının çağrısı üzerine olağanüstü toplantılar yapılabilir.

c) Kurul değerlendirmelerini dosya üzerinden yapar; gerektiğinde ilgili kişilerden yazılı ya da sözlü bilgi alır. Hakkında etik ihlali başvurusu bulunan kişilere Etik Kurul önünde savunmalarını yapma hakkı tanınır; istemeleri halinde bu savunma yazılı da olabilir. Savunma hakkının kendilerine bildirildiği tarihten itibaren dört hafta içinde yanıt vermeyen kişiler savunma haklarından feragat etmiş sayılırlar. Bu durumda Etik Kurul eldeki diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak değerlendirme yapar ve görüş bildirir. Etik Kurul inceleme ve değerlendirmeleri sırasında başka kurum ve kuruluşlarla yapması gereken yazışmaları Rektörlük aracılığıyla yapar.

ç) Etik Kurul inceleme ve değerlendirmesine sunulan her dosya için başkan, üyelerin görüşleri doğrultusunda, üyeler arasından bir raportör görevlendirir.

d) Etik Kurul, gerektiğinde, konu ile ilgili başka uzmanları da, görüşlerine başvurmak üzere toplantılarına davet edebilir ya da uzmanlardan oluşan bir alt kurul oluşturabilir. Bu uzmanlar ya da alt kurullar Etik Kurul tarafından kendilerine havale edilen dosya üzerindeki çalışmalarını belirlenen süre içinde tamamlayarak hazırladıkları raporu Etik Kurul'da görüşülmek üzere başkanlığa sunarlar. Başvuru dosyası hakkındaki raportör görüşü ve/veya diğer uzman ya da alt kurul raporları Etik Kurul toplantısında tartışmaya açılır. Tartışma sonucunda üye tam sayısının yarısından bir fazlasıyla Kurul görüşüne esas olacak karar alınır. Alınan karar etik yargıların gerekçeleri ile birlikte, nihai rapor halinde düzenlenerek, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır. Karara karşı oy kullanan üyeler gerekçeli kararlarını nihai rapora eklerler.

e) Etik Kurul, başvuruları yalnızca etik ve deontolojik yönleriyle ele alır ve değerlendirir. İnceleme ölçütleri ve önerileri uluslararası sözleşme ve bildirelere, Madde 6' da belirtilenler dahil yerleşik etik ilke ve kurallara dayanır. Ulusal ya da uluslararası metinlerde düzenlenmemiş bir etik sorunla karşılaşıldığında, Etik Kurul bunu bir ilkeye ya da kurala bağlayabilir.

f) Etik Kurul gönderilmiş tüm belgeler ve dosyalar ile inceleme ve değerlendirme sürecindeki tüm yazışmaların birer örneği, ilgili yönetmeliklerin öngördüğü sürece saklanır.

g) Etik Kurul'un sekreteryası işleri Üniversite Genel Sekreterliğince yürütülür.

Yürürlük:

Madde 10 - Bu Yönerge değişikliği Üniversitemiz Senatosu tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 11 - Bu Yönerge, Erzincan Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.

Etik Kurul Çalışma Yöntemi

1) Etik Kurul'un sekreterliğine ulaşan her dosya Etik Kurul başkanı tarafından en yakın tarihte yapılacak toplantının gündemine alınır ve üyelerin görüşleri doğrultusunda bir raportör üyenin sorumluluğuna verilir. Bu çalışmalara ilişkin yazışmalar konusunda etik kurulu bilgilendirmek raportör üyenin görevidir.

2) Hangi dosyanın hangi üyenin raportörlüğünde olduğuna ilişkin bilgiler Etik Kurul sekreteryası tarafından arşivlenir. Raportörün kimliği gizli tutulur.

3) Kurulda görüşülen tüm konularda gizlilik esastır. Kurula sunulan dosyalardaki bilgi ve belgelerin gizliliğinin ve güvenliğinin korunmasından Etik Kurul ve sekreteryası sorumludur.

4) Raportör dosyaya ilişkin bilgi almak amacıyla, Etik Kurul sekreteryası aracılığıyla Üniversite mensubu kişilerden doğrudan yazılı bilgi alabilir. Bu belgeler Etik Kurul değerlendirme dosyasında yer alır.

5) Raportör gerek gördüğü durumlarda danışım istenmesi için Etik Kurul'a başvurabilir. Etik Kurul konuyla ilgili danışmanı yazılı olarak belirler. Danışımın niteliği ve kapsamı da yazılı olarak danışmana iletilir. Danışmanın yanıtının bir kopyasının ilgili incelemenin Etik Kurul değerlendirme dosyasında saklanmak üzere Etik Kurul sekreteryasına iletilmesi gerekir. Danışmanın kimliği saklı tutulur.

6) Etik Kurul, gerektiğinde, konu ile ilgili başka uzmanları da, görüşlerine başvurmak üzere toplantılarına davet edebilir ya da uzmanlardan oluşan bir alt kurul oluşturabilir. Bu uzmanlar, alt kurullar ya da uzman etik kurullar Etik Kurul tarafından kendilerine havale edilen dosya üzerindeki çalışmalarını belirlenen süre içinde tamamlayarak hazırladıkları görüşü Etik Kurul'da görüşülmek üzere başkanlığa sunarlar. Toplantıya davet ve alt kurul oluşturma yetkisi Etik Kurul'a aittir.

7) Etik Kurul gerekli gördüğü durumlarda ilgili kişileri toplantıda dinlemek üzere davet edebilir. Kişilerin bu daveti kabul etmesi durumunda yapılan oturumda yalnız davetlilere yönelik sorular sorulur ve yanıtlar kaydedilir. Kurul üyeleri edinilen bilgiler üzerindeki yorumlarını ve tartışmasını davetlilerin toplantıdan ayrılmasından sonra yapar.

8) Etik Kurul'da kendisi ile ilgili dosya görüşülmesi durumunda, ilgili üye oturum salonunda bulunmaz, oylamaya katılmaz.

9) Belirli bir dosyanın etik açıdan incelenmesiyle görevli raportör gerekçelerini yazılı olarak Kurula bildirmek suretiyle bu görevden çekilebilir.

10) Raportör üye incelemesini en fazla bir ay içerisinde tamamlayarak görüşlerini Etik Kurul'a sunar. Bu sunumda incelenen durumun tarafları, ilgili bilgi, belge ve kanıtlar ile konunun özü anlatılır; yorum ve değerlendirme belirtilir. Danışmana gönderilen çalışmalar için ek süre tanınır. Kurul üyeleri toplantılarda gerekli her türlü bilgiyi raportörden isteyebilirler, belgeleri ve kayıtları inceleyebilirler. Kurul, yönergede belirtilen biçimde oylama yaparak değerlendirmeleri sonucuna ve görüşüne ilişkin son kararını verir. Etik Kurul kararına katılmayan üyeler görüşlerini içeren gerekçeli bir muhalefet şerhi koyabilirler. Üyeler çekimser oy kullanamazlar. Kurul Kararı ilgililere Etik Kurul Başkanlığı tarafından yazılı olarak bildirilir.

11) Etik Kurul'a katılan her yeni üyeye kurul tarafından eğitim düzenlenir. Yeni kurul üyelerinin ilk raportörlük görevlerinde deneyimli bir üye kendilerine danışman olarak eşlik edebilir.